

Iva Tatarková: Dům zahraniční spolupráce a čeština v zahraničí

Dům zahraniční spolupráce (DZS) je **příspěvková organizace řízená MŠMT**, která podle pokynů ministerstva zajišťuje vzdělávací a školské styky se zahraničím.

DZS se z pověření MŠMT podílí na realizaci **usnesení vlády České republiky č. 414 z roku 2012 o Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí**, který zahrnuje dvě části: **Krajanský vzdělávací program a Lektoráty českého jazyka a literatury**. Primárním cílem je i nadále šířit a udržovat český jazyk a kulturu za hranicemi České republiky.

V rámci výše uvedeného vládního usnesení je umožněno **vysílání lektorů českého jazyka a literatury na zahraniční vzdělávací instituce, univerzity, kde je vyučována čeština jako druhý jazyk**: lektori působí ve 25 zemích čtyř kontinentů (Evropa, Asie, Afrika, Amerika), celkem funguje 46 lektorátů. Nejvíce lektorátů v rámci jedné destinace je v Polsku a Francii (6) a Itálii a Rusku (4). Od dubna 2014 je otevřen lektorát v Madridu a od září 2014 lektorát na Tchaj-wanu, v Taipei.

Kvalifikační předpoklady lektora jsou: ukončené VŠ vzdělání (doktorský či magisterský studijní program) v oboru český jazyk a literatura v kombinaci s jazykem země působení nebo některým ze světových jazyků, výhodou je pedagogická praxe na VŠ, zkušenost s výukou češtiny jako cizího jazyka apod.

Samotný Krajanský vzdělávací program zahrnuje:

- 1. vysílání učitelů k českým krajanským komunitám v zahraničí;**
- 2. pořádání čtyřtýdenního kurzu českého jazyka pro krajaney (60 účastníků);**
- 3. pořádání dvoutýdenního kurzu metodiky výuky češtiny pro vyučující z řad krajanů (20 účastníků);**
- 4. kromě uvedených aktivit mohou být přijati studenti-krajané na veřejné vysoké školy v České republice tak, aby jejich studium zahrnovalo 30**

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

semestrů, a **na našich středních školách mohou studovat až tři studenti z rumunského a srbského Banátu.**

Učitelé u krajanů

Výběr učitelů

Výběrové řízení na učitele ke krajanům realizuje **Komise pro krajské záležitosti**, která je složena z představitelů MŠMT, MZV, DZS a bohemistů. Výběr je realizován v závislosti na termínech školního roku v daných zemích: zpravidla 2x ročně: pro Jižní Ameriku a Austrálii na podzim, pro Evropu a USA na jaře. Kandidáti musí mít ukončené magisterské vzdělání, výhodou je aprobace češtiny a praxe ve výuce češtiny, především jako cizího jazyka.

Charakteristika práce učitelů u krajanů

Kromě **výuky českého jazyka a literatury** se učitelé snaží krajanům **přiblížit českou historii a současnost**: píšou do krajských novin, vytvářejí kalendáře, redigují krajské časopisy, spolupracují s místními rádií, pořádají filmová a divadelní představení, vaří s krajanů česká jídla. Působí v náročných klimatických a sociálních podmínkách a didaktické metody musí přizpůsobit širokému věkovému rozmezí žáků – od předškolních dětí až po seniory. Učitelé se snaží podchytit a rozvíjet motivaci krajanů ke studiu češtiny, kterou je vedle zájmu o českou kulturu a literaturu především snaha porozumět řeči předků, schopnost komunikovat s příbuznými, kteří zůstali v České republice, dále zájem o studium či práci v Čechách. Učitel češtiny je součástí života komunity: očekává se od něj znalost mentality krajanů, jejich zvyků a historie, ale také znalost jazyka příslušné destinace.

Působíště učitelů u krajanů

Učitelé působí u krajanů od roku 1997, první učitelé byli vysláni do Austrálie (1997), Kanady (1997), Chorvatska (1997), Rumunska (1998). Od tohoto roku se počet vyslaných učitelů zvyšoval, v posledních letech bylo do zahraničí vysíláno 12 učitelů ročně, v minulosti jsme vysílali učitele také do Německa a Polska.

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRAŇÍ

DZS
Dům zahraniční spolupráce

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

V aktuálním školním roce 2014/15 je vysláno ke krajanským komunitám do zahraničí **13 učitelů**. Tradičními destinacemi jsou: **Evropa** (Chorvatsko – dva učitelé, Rumunsko – dva učitelé, po jednom učiteli máme v Rusku, Srbsku a na Ukrajině) a **Jižní Amerika** (v Argentině a Paraguayi jsou dva učitelé a v Brazílii také dva). Nově od roku 2012 pracuje učitelka u krajanů v **Chicagu v USA**. Obnovenou destinací je **Austrálie**, kam učitelka odletěla v lednu 2014, půl roku působí v Melbourne a půl roku v Perthu. (Do Austrálie byl učitel vyslán již v roce 1997, působil tam též v letech 2000 až 2002.) Vyslání učitelky do Austrálie bylo umožněno sloučením působení učitele u krajanů v argentinské provincii Chaco a v Paraguayi (učitel tedy nyní z Argentiny dojíždí do Paraguaye).

Tradičními destinacemi vysílání učitelů ke krajanům je především **Rumunsko**, kam byli učitelé vysíláni od roku 1998, a to do 5 vesnic: Svatá Helena, Gerník, Eibenthal, Rovensko a Nadlak (v Nadlaku naše učitelka učila na dívčím lyceu, jinde byla výuka realizována na základních školách). S odlivem místních obyvatel do Čech byl snížen počet učitelů na tři a v současné době působí v Rumunsku učitelé dva – jeden v Eibenthale, jeden dojíždí ze Svaté Heleny na Gerník. Školy ve Svaté Heleně a Gerníku jsou české, v Eibenthale je základní škola rumunská.

V chorvatském Daruvaru, kde pracuje velmi aktivní česká komunita, působí krajanští učitelé od roku 1998. Učitelé (v současné době jsou v Daruvaru dva, v minulosti byli i tři) objíždějí české besedy v blízkém i vzdálenějším okolí Daruvaru, pracují v mateřských, základních i středních školách, vedou zájmové kroužky, pomáhají při organizaci velkých akcí *Svazu Čechů v Chorvatsku* a také je nezanedbatelná jejich spolupráce s tamním českým nakladatelstvím *Jednota*.

Práce našich učitelů je v tomto roce, vzhledem k probíhajícímu konfliktu, zvláště těžká **na Ukrajině a v Rusku**. Na Ukrajinu byli učitelé vysíláni od roku 1999, nejprve zde pracovali tři učitelé: v Malinivce, Čechohradu a Lobanově. V tomto školním roce na Ukrajině působí pouze jeden učitel, který dojíždí z Čechohradu do Melitopolu. Ještě minulý rok navštěvoval vesnice na Krymu (Lobanovo, Bratské, Alexandrovka), to však v současnosti možné není.

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Vysílání učitelů do Jižní Ameriky začalo v roce 2004, nyní zde pracují čtyři učitelé v těchto lokalitách: města Sao Paulo a Buenos Aires, argentinská provincie Chaco a paraguayská provincie Itapúa, brazilské státy Mato Grosso do Sul a Rio Grande do Sul. Vyučování probíhá nejen v budovách krajanských spolků, ale také v bytech krajanů a na zemědělských usedlostech (např. čakra Pampa del Indio). Učitelé často při cestách na výuku překonávají velké vzdálenosti a čelí extrémnímu počasí (přívalové deště, letní teploty nad 40 °C). Zabývají se především výukou dětí i dospělých; zajímavostí ovšem je, že v roce 2009 zahájil krajanský učitel výuku češtiny též na univerzitě v Sao Paulu a od roku 2013 se vyučuje český jazyk a kultura též na univerzitě v Buenos Aires.

Kurzy a semestrální studium

Od 25. 7. do 22. 8. 2014 probíhal letošní čtyřtýdenní **kurz češtiny pro krajany v Dobrušce** (krajané se v závěru kurzu podívali na několik dní do Prahy). Tohoto kurzu se zúčastnilo na 60 krajanů z celého světa. Od 25. 8. do 5. 9. 2014 se uskutečnil v Praze **kurz metodiky výuky češtiny**. Tento kurz je koncipován pro 20 vyučujících češtiny pro krajany a je v současné době rozdělen na dvě skupiny: 1. tradiční krajané a 2. učitelé ČŠBH.

Během září a na začátku října nastoupí k **semestrálnímu studiu** na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně studenti-krajané, většina z nich bude studovat češtinu pro cizince.

Spolupráce s dalšími institucemi

Dům zahraniční spolupráce se snaží rozvíjet kontakty s dalšími institucemi v České republice: např. dne 6. března 2014 jsme uspořádali **prezentaci pro studenty češtiny jako cizího jazyka** Univerzity Karlovy. Dále spolupracujeme s **Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka** a s **Ústavem pro jazykovou a odbornou přípravu UK**.

Společná setkání

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

DZS se snaží učitelům a lektorům poskytovat zázemí, a proto v roce 2009 začala **tradice společných setkání učitelů a lektorů** (letos se dne 7. 8. v Domě zahraniční spolupráce uskutečnilo v pořadí již šesté setkání).

První společné setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny v zahraničí proběhlo 25. srpna 2009 v Domě zahraničních služeb; druhé setkání se uskutečnilo 29. července 2010 v prostorách Senátu Parlamentu ČR. Třetí, čtvrté a páté opět hostil Dům zahraničních služeb, a to 21. července 2011, 3. srpna 2012 a 8. srpna 2013.

Setkání se pravidelně účastní cca 80 hostů, jež vítají představitelé ministerstev, která administrují Program podpory českého kulturního dědictví (MŠMT a MZV), a DZS. Kromě učitelů u krajanů a lektorů češtiny v zahraničí jsou na setkání zváni odborníci z Komise pro krajské záležitosti a Komise pro lektoráty, členové redakční rady časopisu *Krajiny češtiny*, dále význační čeští bohemisté (např. doc. M. Hrdlička, PhDr. L. Holá – autoři učebnic češtiny), představitelé institucí, se kterými DZS spolupracuje (doc. V. Hoffmannová – Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, Mgr. M. Poláčková – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka), a spisovatelé (Markéta Pilátová, Renáta Fučíková či Kateřina Tučková).

Tato pravidelná setkání slouží zejména k výměně informací mezi učiteli u krajanů a lektory češtiny. Účastníci se seznamují s novými trendy ve výuce češtiny jako cizího jazyka, získávají nejen užitečné poznatky pro praxi učitele/lektora češtiny, ale seznamují se také s důležitými novinkami Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Krajiny češtiny

U příležitosti setkání učitelů u krajanů a lektorů vydává od roku 2009 Dům zahraniční spolupráce **elektronický bohemistický časopis *Krajiny češtiny***, který slouží jako platforma výměny informací, názorů a zkušeností nejen pro učitele a lektory, ale také pro všechny zájemce o výuku češtiny v zahraničí, především však bohemisty.

V letošním 6. čísle *Krajin češtiny* naleznete např. informace o české komunitě v Chicagu, kurzu pro krajaný v Dobrušce, výuce češtiny na univerzitě v Buenos Aires, výuce dramatické výchovy v Daruraru, výuce kritického čtení v Eibenthale a aktivitách krajanů v Austrálii, Brazílii a Srbsku. V literárním koutku se můžete seznámit s vlastní tvorbou krajanů učitelů.

Jednotlivá čísla a dokumenty: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajiny-cestiny-dokumenty/>.

Nově jsme pracovali na **projektu *Češi ve světě, příběhy***, na němž se zatím podílejí učitelky češtiny u krajanů v Jižní Americe, ale který by se měl rozšířit také na ostatní destinace (USA a případně Evropu).

První číslo: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/cesi-ve-svete-pribehy/>.

Věřím, že Dům zahraniční spolupráce se všemi zmíněnými aktivitami důstojně podílí na udržení a rozvoji českého jazyka a české kultury v zahraničí, a plní tak roli, kterou mu svěřilo MŠMT.

Podrobné informace o Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí naleznete na <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>.

Aktuální destinace působení učitelů

EVROPA	od 1. 9. 2014 do 31. 8. 2015	
země	město	počet učitelů
Chorvatsko	Daruvar a okolí	2
Srbsko	Bela Crkva, Kruščica, Gaj, Češko Selo	1
Rumunsko	Svatá Helena a Gerník	1
	Eibenthal	1
Rusko	Novorosijsk a okolí	1
Ukrajina	Čechohrad, Melitopol	1

Jižní Amerika	od 1. 3. 2014 do 29. 2. 2015	

země	město	počet učitelů
Argentina	Buenos Aires, Santa Fe, Rosario	1
Argentina + Paraguay	Chaco: Sáenz Peña, Resistencia, Pampa del Indio, Oberá + provincie Itapúa: Coronel Bogado, Carmen del Paraná, Encarnación, Asunción	1
Brazílie	Sao Paulo	1
	Mato Grosso do Sul: Batayporã, Nova Andradina; Rio Grande do Sul: Porto Alegre, Nova Petrópolis	1
USA	od 1. 9. 2014 do 31. 8. 2015	
země	město	počet učitelů
USA	Chicago	1

Austrálie	od 28. 1. 2014 do 31. 1. 2015	počet učitelů
Melbourne	28. 1. – 12. 7. 2014	1
Perth	13. 7. – 31. 1. 2015	